
Barbaři před branami Karolina

Barbaři před branami Karolina

27.4.2011, rubrika: Společnost, strana: 35, autor: Petr Pavlík

K chystané reformě veřejného školství

Pracovní návrh záměru zákona o vysokých školách otevřeně vyzývá k faktické přeměně českých vysokých škol na podniky svého druhu.

Je svým způsobem spravedlivé, že se Topolánkovy a Nečasovy vlády odvděčily akademické obci za její většinovou příchýlnost k pravicové politice nejprve Bílou knihou terciálního vzdělávání a posléze Pracovním návrhem záměru zákona o vysokých školách (dále Návrh), který z ní ideově vychází. Oba dokumenty jsou přímým útokem na princip nezávislého vysokého školství v duchu stejných neoliberálních principů, které akademikům v jiných společenských oblastech buď nevadí, anebo jimi přinejmenším nejsou kritizovány. Zdá se, že jejich dlouhodobou rezignací na aktivní angažmá v klíčových veřejných diskusích si česká pravice vyložila jako slabost a rozhodla se „zreformovat“ (či zprivatizovat) i tuto poslední výspu relativně svobodného myšlení.

Podnikatelé ve škole

Ve své podstatě Návrh usiluje o transformaci veřejných vysokých škol po vzoru obchodních společností kontrolovaných politickými a ekonomickými elitami. V souladu s tímto modelem mají být omezeny nepohodlné demokratické prvky a naopak zásadně posílena pravomoc správních rad jmenovaných prezidentem či v případě neuniverzitních vysokých škol ministrem školství. Nedemokraticky konstituovaný orgán má získat kontrolu nad všemi důležitými aspekty fungování dané vysoké školy buď přímo (jmenováním rektora, schvalováním statutu či rušením vnitřních předpisů), nebo nepřímo prostřednictvím rozpočtových pravidel a rámcové dohody vysoké školy s ministerstvem. Spolu s rektorem má mít dokonce pravomoc rozpustit akademický senát, pokud si usmyslí, že se dopustil „závažného porušení zákona nebo statutu vysoké školy usnesením nebo jiným postupem“.

Razantní omezení akademické samosprávy je zdůvodněno potřebou posílit podíl veřejnosti na řízení vysoké školy. Zkušenosti s televizními radami ale názorně ukazují, co si politici pod touto fl oskulí představují. Jejich členové se vesměs rekrutují z přátel, soupeřů či zasloužilých činitelů politických stran. Není překvapivé, že na členství ve vrcholných orgánech vysokých škol se již třesou politici a podnikatelé, kteří sice o vysokoškolském vzdělávání prakticky nic nevědí, ale rádi se o svou polovzdělanost podělí. Nadšené přijetí Bílé knihy ze strany Institutu Svazu průmyslu ČR také mluví za vše. Nelze přehlédnout, že Návrh v tomto ohledu rezonuje s knížecími radami v podání NERV (alias Neoliberální Ekonomové Rozumějí Všem). Ti také bez jakýchkoliv analýz či vědecky podložených důkazů tvrdí, že zapojení podnikatelů do správních rad, akreditační komise či vědeckých rad zvýší konkurenceschopnost.

Aby někdo neživil falešné iluze, mají ze zákona zmizet i pasáže o akademických svobodách a právech, ale také zákonná opora pro existenci fakult, fakultních akademických senátů a dokonce i vědeckých rad. Nejde přitom jen o popření léty prověřené tradice, ale především o otevření prostoru pro vznik vzdělávacích institucí, jež s vysokými školami budou mít pramálo společného. Inspirací je zřejmě řada současných soukromých škol, které si nárokují přívlastek „vysoké“, ačkoliv fungují spíše jako tiskárny diplomů pro ty, kdo na to mají.

Agentura kvality školství

Vzhledem ke snaze zásadně omezit akademickou samosprávu je pikantní, jak často se autoři Návrhu ohánějí autonomií vysokých škol. Vysvětlení se skrývá v jejich pojetí autonomie, která se má týkat pouze vnitřních záležitostí školy. Jinak mají být vysoké školy pod kuratelou politických a ekonomických elit. Jako by nestačila kontrola skrze správní rady, politici chtějí také určovat, co to je vysokoškolské vzdělání prostřednictvím takzvaných kvalifikačních rámců, na jejichž dodržování má dohlížet nově zřízená Agentura pro kvalitu vysokého školství. Protože má být dopad zákona rozpočtově neutrální, zaplatí si činnost svého drába vysoké školy z vlastních, hluboce podří nancovaných rozpočtů. V duchu neoliberální ortodoxie se totiž bude týkat i studujících, kteří mají doplácet na neochotu státu směřovat do vysokého školství podíl HDP obvyklý v Evropské unii formou školného.

Mají-li vysoké školy fungovat jako podniky, je logické, že se také navrhuje přeměna pedagogicko-vědeckých hodnot na funkční místa, jejichž obsazení lidmi, kteří nebudou muset mít Ph. D., má být na libovůli vedení dané školy. Těžko si představit lepší pobídku méně kvalitním školám k velkovýrobě titulovaných, které dnes tak zoufale postrádají. Už žádné lovení létajících profesorů, kteří jsou třeba ke garanci odborné kvality oborů – uděláme si z magistrů a inženýrů garanty

sami. Jak dlouho si také politici a manažeři lačníci po titulech nechají ujít příležitost honosit se přídomkem docent či profesor? Ostatně, nejkřiklavější příklad takového ješity by měl podle Návrhu jmenovat první správní rady univerzit. Nejde o nějakou trivialitu, ale o nadřazování praktických zkušeností nad teoretické vzdělání. Přitom jde o dvě relativně autonomní formy vědění, které mají vlastní logiku, a vždy bylo považováno za účelné, aby byly rozvíjeny v oddělených prostředích a setkávaly se na „neutrální“ půdě. Touto změnou diskursu se původní prostor pro teoretické poznání ruší. Jistota správného vidění

Za pozornost stojí i návrh uzákonit dělení vysokých škol na (výzkumné) univerzity a (vzdělávací) odborné vysoké školy, který rezonuje s názory některých představitelů akademické obce. Proklamovaným cílem takového manévru má být ochrana tradičního elitního univerzitního sektoru a jeho zaměření na nejnadanější část populace (Náměty Univerzity Karlovy pro novelizaci zákona o vysokých školách). Ve skutečnosti však jde o popření tradičního konceptu vysokoškolského vzdělávání, jenž stojí na propojení vzdělávání a vědeckého bádání. Výsledkem bude vyprázdnění pojmu vysokoškolské vzdělání. Stejným směrem jdou i návrhy zavést dvouleté diplomové programy a jednoleté magisterské programy.

Na celé věci je nejpozoruhodnější, s jakou samozřejmostí je ideologie vydávána za analýzu a jak bohorovně jsou ignorovány důsledky neprovázaných a nekoncepčních návrhů. I v tomto ohledu Návrh navazuje na Bílou knihu, která místo argumentů nabízí autoritativní tvrzení postavená buď na vodě, nebo na několika málo textech OECD (50 procent odkazů na jeden text!). Vzhledem k cílovému stavu se prostě předpokládá, že radikální změny systému povedou ke zvýšení konkurenceschopnosti českého vysokého školství. Problémy se zakazují, varianty řešení neexistují.

Přitom se nedá říci, že by autoři Návrhu neměli na analýzy peníze. Vždyť si z evropských fondů na projekt Reforma terciálního vzdělávání uloupili nějakých 92 milionů. Ale proč něco dokládat a analyzovat, když se předem ví, jak má reforma vypadat?

Výhodou však je, že se situace vyjasnila. Ministerstvo dalo první facku a uvidíme, zda reprezentanti akademické obce nastaví druhou tvář, nebo už konečně řeknou dost a v tomto postoji vytrvají. V sázce není nic menšího než konec vysokoškolského vzdělání, jak je známe.

Petr Pavlík